Asia: HE 241/2020 vp; hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Keski-Pohjanmaan liitolta lausuntoa hallituksen esityksestä, joka koskee hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta.

Hallituksen esityksessä (HE 241/2020 vp) todetaan, että sosiaali- ja terveyspalveluja sekä pelastustoimea koskevan uudistuksen tavoitteena on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua. Esityksessä todetaan myös, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistapaan ja palvelujen saatavuuteen vaikuttavat välillisesti useat perusoikeudet, keskeisimmin yhdenvertaisuus ja syrjinnän kielto. Lisäksi esityksessä todetaan, että mahdollisuus käyttää palveluja yli maakuntarajojen säilytetään.

Keski-Pohjanmaan liiton lausunto

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hallituksen esitykseen kirjattua tavoitetta asiakkaiden palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden turvaamista aivan keskeisimpänä sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen uudistusta määrittävänä tavoitteena.

Toisena keskeisenä uudistuksella tavoiteltavana periaatteena ja oikeushyvänä tulee olla kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutuminen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen saatavuudessa. Suomen perustuslain (731/1999) 6 § asettaa tälle kansallisen oikeusjärjestelmän kautta erittäin vahvat vaatimukset. Keski-Pohjanmaan liitto korostaa, että mitkään hallinnolliset perusteet, maakuntarajat tai asiakkaiden asuinpaikka eivät saa muodostua yhdenvertaisuustavoitteiden toteutumisen esteeksi. Kansalaisten tarpeet, maan eri alueilla vaikuttavat olosuhteet sekä jo olemassa oleva toimiva palvelurakenne tulee olla keskeisenä perustana kansalaislähtöisten joustavien palvelujärjestelmien ja ratkaisujen luomisessa.

Tämän kaltaisia aluelähtöisiä ja kansalaisten tarpeeseen perustuvia ratkaisuja ollaan sallimassa hallituksen esityksellä laintasoisesti muualle Suomessa. Keski-Pohjanmaan liitto haluaa todeta, että sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen uudistamisen aluelähtöiset ratkaisut tulee olla mahdollisia myös niillä alueilla, joita ei olla suoraan esittämässä säädeltäväksi laintasoisesti. Tämä edellyttää hallituksen esityksen HE 241/2020 vp kehittämistä joustavampaan suuntaan ja palvelemaan paremmin aluelähtöisiä ratkaisuja.

Yhdenvertaisuuden ja palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen edellyttävät joustavien sopimusperusteisten alueellisten järjestelmien ja ratkaisujen sallimista sekä olemassa olevien, toimivien rakenteiden hyödyntämistä. Kokonaisuutena arvioiden sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen järjestelyt tulee olla tarkoituksenmukaisia ja perustua alueen asukkaiden, kuntien ja hyvinvointialueiden yhteiseen tahtotilaan.

Keski-Pohjanmaalla sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä Soite toimii hyvinvointialuetta vastaavana sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajana maakunnan rajoja laajemmalla alueella. Soite tuottaa tällä hetkellä sosiaali- ja terveyspalvelut Pohjanmaan maakuntaan kuuluvalle Kruunupyyn kunnalle. Jatkossakin tulee olla mahdollista tuottaa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluja sopimuksenvaraisena järjestelynä riippumatta hallintorajoista, mikäli se nähdään tarkoituksenmukaisena järjestelynä kansalaisten yhdenvertaisuuden ja palvelujen tuottamisen näkökulmasta. Nykyisen kaltaisen järjestelyn tulee olla mahdollinen alueille myös uudistuksen myötä, mikäli kunta ja hyvinvointialueet toteavat järjestelyn perustelluksi ja tarkoituksenmukaiseksi sekä sopivat yhteistyön perusteista ja sisällöstä keskenään.

Suomen perustuslain (731/1999) 121 § turvaa alueille kunnallisen ja muun alueellisen itsehallinnon. Keski-Pohjanmaan liitto näkee tärkeänä, että hyvinvointialueeseen lukeutuvilla kunnilla on mahdollisuus vaikuttaa palvelujen järjestelyihin kansanvaltaisen demokratian periaatteiden mukaisesti. Kansanvaltainen demokratia tulee ulottua myös niihin hyvinvointialueiden välisiin hallinnollisiin rakenteisiin, jotka perustuvat tarkoituksenmukaisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestelyihin. Siten yhteistyöjärjestelyihin perustuvissa ja sopimusten varaisesti hyvinvointialueen toiminnassa mukana olevilla muilla kunnilla tulee olla mahdollista asettaa edustajansa myös sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestelyistä päättäviin aluevaltuustoihin ja siten olla mukana päätöksenteossa kyseistä kuntaa koskevissa sosiaali- ja terveyspalvelujen asioissa.

Kokkolassa 1.3.2021

Keski-Pohjanmaan liitto

Jyrki Kaiponen
Maakuntajohtaja

Marita Mutka
Strategiapäällikkö